

A n e t r æ e t

Nr.4 /november 2019

ISSN: 1603 – 0281



Sommerens bustur gik blandt andet til Melstedgaard

Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening

Indhold

Sommerudflugten	3
De bornholmske husmænd.....	6
Cafémøde i Ø-arkivet.....	7
Nyt fra fotogruppen	7
Brevet fra P.M.Møller.....	8
Konkurrencen	9

Kære medlemmer.

Husk hvis du har nogle forslag der skal behandles på generalforsamlingen, så skal dit forslag være bestyrelsen i hænde senest den 15. januar 2020.

Som mange sikkert har bemærket har vi i løbet af efteråret opstartet en ny hjemmeside. Hvis du er en af dem som endnu ikke har oprettet en ny bruger, så vil vi gerne opfordre dig hurtigst muligt til at gøre dette, så vi kan få jer alle med. I kan registrere jer på denne web adresse: <https://bslf.dk/da/cb-registration.html> så vi kan få medlemsmodulet i fuld sving. HUSK I kan ikke logge på hjemmesiden før I har oprettet en ny bruger.

Fra nytår af sendes der kun nyhedsbrev til dem som er oprettet på den nye hjemmeside, da det er meget besværligt at vedligeholde det gamle nyhedsbrevsystem.

Årsagen til at vi har valgt at I skal oprette jer på ny er at en del medlemmer ikke har fortalt os at de har skiftet mailadresse eller postadresse.

Hermed vil jeg afslutte formandens hjørne med at ønske alle medlemmer en GOD JUL og et GODT NYTÅR.

Formand Hans Ressel

Dato	Program – Husk at sætte kryds i din kalender
Onsdag 4. december 19 - 21	Slægtsforskercafe på Ø-arkivet. Kom og få hjælp
Søndag 8. december 14 - 17	Jule hygge + foredraget: Jul og Krig af Jacob Seerup
Onsdag 8. januar 19 - 21	Slægtsforskercafe på Ø-arkivet. Kom og få hjælp
Lørdag 11. januar 14 - 17	Philip Rasch Dam, foredrag af Birgitte Borgen Müller Marcussen
Onsdag 5. februar 19 - 21	Slægtsforskercafe på Ø-arkivet. Kom og få hjælp
Lørdag 15. februar 14 - 17	Da Tugt- Rasp- og Forbedringshuset brændte af Mette Gundel
Lørdag 27. februar 19 - 21.30	Foto/Billedaften ved Elo Jacobsen
Onsdag 4. marts 19 - 21	Slægtsforskercafe på Ø-arkivet. Kom og få hjælp
Lørdag 28. marts 14 - 17	Generalforsamling

Sommerudflugten 2019

Af Jens Aagesen

Det var en fyldt bus, der tørnede ud fra Rønne Bibliotek lørdag den 31. august klokken 10.03, med Lauge ved rattet og Hans Vendel med mikrofonen. Der var højt humør lige fra starten. Vejret var da også med os, ikke for varm og der heller ikke udsigt til byger.

Vi startede turen mod nord, hvor vi ad små sogneveje rundede flere ukendte og spændende steder. Selv om Hans ikke havde fået forelagt ruten, som Fie sædvanligvis har lagt fortroligt med chaufføren, lykkedes det ham faktisk alligevel at forklare, hvad vi kom forbi på turen.

Landbrugsmuseet

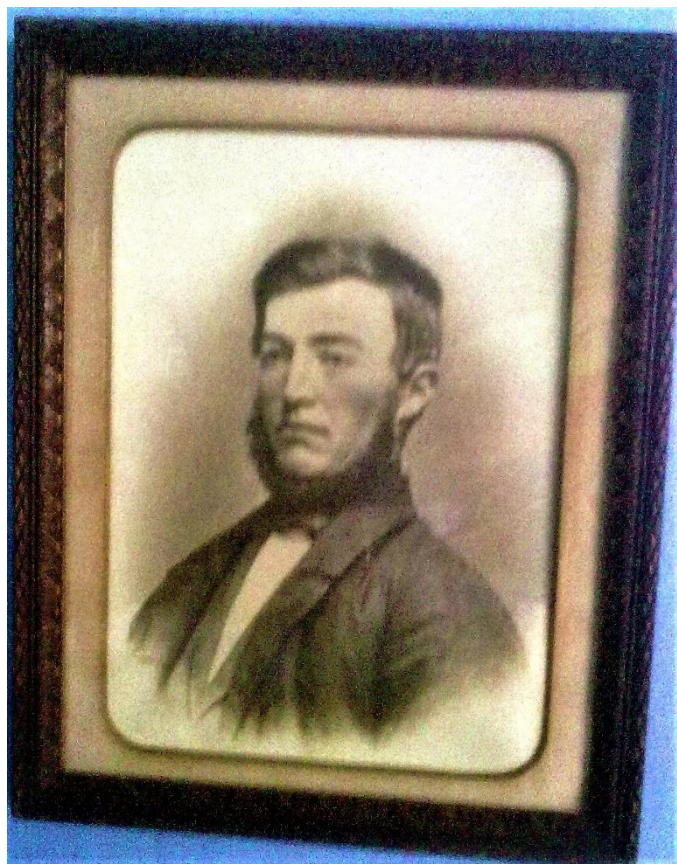
Første stop var på Meldstedgård, Bornholms Museums Landbrugsgård, hvor vi stillede op foran den gamle stâulænga for å ble åtâjn. (Se forsiden) Derefter stod museumsfolk klare til at give os en introduktion til gårdens historie og indretning. Melstedgaard er første gang registreret i begyndelsen af 1600-tallet, og er i dag et landbrugsmuseum.

Den nuværende stâulænga kan føres tilbage til omkring 1800, mens indholdet i dag forsøges sat i stand til at være fra 1860-1900, hvor Ane Margrethe og Hans Svendsen overtog gården og totalrenoverede den.

Portrætter ophængt på gården:



Ane Margrethe



Hans Svendsen

Museumsformidler Jytte Kofod introducerede indholdet i den gamle stâulænga. Blandt andet den store bageovn, som fungerede ved at man i 3-4 timer fyrede den op, hvorefter den blev tømt for aske og store rugbrød på 16 lispund blev bagt på eftervarmen.

Frokost i det grønne

Har man lyst til at smage bliver, der bagt hver tirsdag i den gamle ovn. Brødet smager som dengang noget mere af salt, da det var konserveringen i stor stil dengang. Så vi foretrak da alle at vende tilbage til egne medbragte klemmer, der blev indtaget udenfor på bænke i det flotte solskinsvejr.



En del valgte at nyde maden under de små træer i æblehaven.

Her har landbrugsmuseet samlet en hel del gamle bornholmske æblesorter, ved at nypode dem, og på den måde sikre os smagen af ægte bornholmske æblesorter i fremtiden.



Andre foretrak skyggen ved det nye madkulturhus.



Der var også mulighed for at kigge nærmere på den stubmølle man fik rejst her i 2009.

Den stammer fra Træbenegaard i Klemensker og er fra 1700-tallet.

Klokken 13.13 var der igen afgang, og bussen kørte nu ad mange ukendte små sogneveje rundt i det midtbornholmske, hvad der åbenbart overraskede en vognmands store lastbil. Han fortrak dog frivilligt ud på en mark, så vi kunne blive på den smalle sognevej og fortsætte til Nexø.

Her blev der gættet på flere af de mange muligheder, Fie kunne finde på for et besøg, men vi endte ved havnen, hvor Niels Aakjær stod parat til at vise os Nexø Museum.



Bygningen er oprindeligt opført som et vagthus i 1796, med plads til byrådsmøde, vagt og fængselsceller. Da der i 1843 blev indført borgerrepræsentation i alle landets købstæder, opførte man et nyt Rådhus længere inde i byen, og bygningen ved havnen blev forhøjet med en etage og så benyttet som pakhus.

I 1970 åbnede bygningen som museum med det primære formål at fortælle om byens handel og fiskeri, den

tyske besættelse og den sovjetiske bombning.

I dag er museet indrettet, så første sal fortæller om byens fiskeri, anden sal om 2. Verdenskrig og øverst oppe om Nexø som handelsby i gamle dage.

Tilbage i bussen blev der nu spændt gættet om, hvor Fie havde bestilt kaffe?

Efter lidt snydekørsel rundt omkring endte vi på Hotel Balka Strand, hvor kaffe, lækker kringle og lagkage ventede, så alle blev rigtig godt mætte. Igen i år en dejlig tur, med gode oplevelser og hyggeligt samvær medlemmerne imellem.



Dejligt at alle var mødt talstærkt frem, ingen blev bare væk uden at melde afbud, så alle pladser var optaget med opfyldning fra ventelisten. Tak for det!

Også stor tak til Lauge, Hans og ikke mindst til Fie, der nu har et helt år til at finde på nye oplevelser i det bornholmske sommerland.

De bornholmske husmænd

Af Fie Ellebye, sekr.

Der var 28 deltagere til Finn Kjerulff Hansens interessante foredrag om de bornholmske husmænd og bønder. Desværre ingen på mediestream denne gang, da den ikke kom op at køre.



Finn Kjerulff Hansen

Et husmandsbrug, er en udstykning fra en større gård. Jorden kunne ligge langt væk fra selve gården.

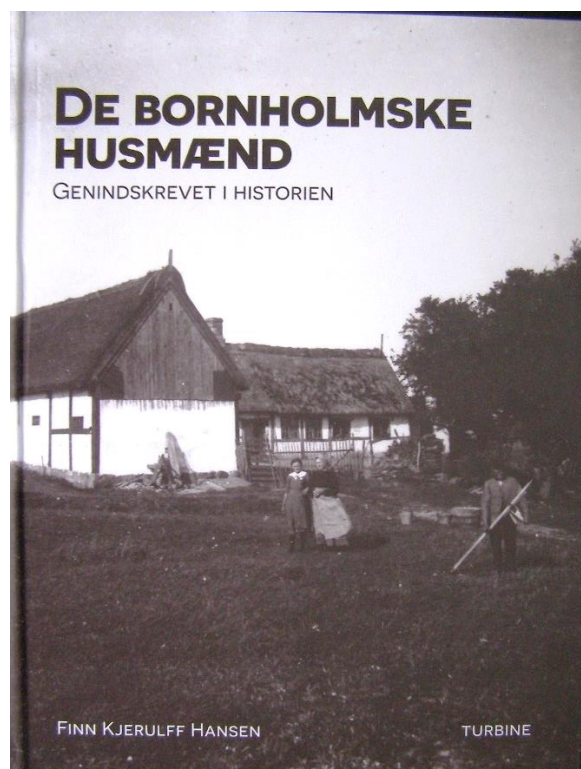
Omfordeling af jorden

I 1830 lavede man nye matrikler, så gården fik jorden der lå tættere på. Det der lå langt væk blev udstykket i mindre matrikler, som så blev til husmandsbrug.

En husmand var en der kunne leve af sin jord. Manden sørgede selv for markarbejdet og dyrene, mens kvinderne havde huset og haven som deres domæne.

Der var stort sammenhold mellem husmandsstederne. De lavede en husmandsforening og damerne lavede husholdnings- og sykreds.

Finn har skrevet en bog som hedder: "De bornholmske Husmænd" og kan varmt anbefales.



Her kan du bl.a. læse om:

- Udstykning og opdyrkning.
- Ny matrikuleringen.
- Betydning af ind- og udvandring.
- Husmandsbrugenes navne.
- Afgrøder og husdyrhold.
- Dagligliv på husmandsbruget.
- Andelsbevægelsen og husmænd.
- Husmandskvindernes organisering.
- Indflydelse på politik.

Bogen der er på 400 sider, slutter med en del nyttige bilag og statistik.

Cafémøde på Ø-arkivet

Af Jens Aagesen

Som noget nyt tilbyder foreningen en gang om måneden, medlemmerne at få hjælp til at slægtsforske nede i Ø-arkivet kælder.



Den 2. oktober var der mødt 12 personer frem og Tony Jørgensen gav denne aften tips til at søge i lægsrullerne.



Efter oplægget var der rigelig mulighed for selv at studere i rullerne, og hjælpen var lige ved hånden.

Mød frem

Cafémøderne forsøges holdt flere gang i løbet af vinteren, for at se om der er opbakning til denne hjælp.

Nyt fra Fotogruppen

Af Elo Jacobsen

Torsdag den 31. oktober afholdt FOTO-gruppen et lille arrangement i Store Sal på Rønne Bibliotek for at prøve at få identificeret nogle af de mange billeder, som der ikke hører kartotekskort til.



Der var mødt 35 medlemmer op, der blev vist 747 af fotograf Kaare Rasmussens billeder fra ca. 1950 – 1960, og der blev sat navn på 76 billeder, altså ca. 10%.

Det var flot, når jeg tænker på, hvor få der blev identificeret sidste gang, 7 billeder ud af 825, altså under 1%.

Mangler indtastere

Vi er stadig i fuld gang med at fotografere, og 7 medlemmer taster oplysninger ind, som gør at det er lettere at finde billederne; men vi kunne godt bruge en enkelt eller 2 flere til at taste.

Kom forbi onsdag eftermiddag eller fredag formiddag, og se hvad det går ud på – det er ikke svært.

Det er fedt – at lave lidt.

<https://bornholmskebilleder.brk.dk>

Brevet fra M. P. Møller

Af Merete Svendsen

Da jeg for omkring 10 år siden begyndte at interessere mig for mine aner, startede jeg med at ville fortælle min Fars families historie.

Så meget som jeg på den tid vidste om slægten skulle skrives ned, idet jeg de fire sidste år udspurgte min Far om hans oplevelser af livet og familien. Min Far var 93 år gammel, da han døde i 2007.

Jeg har altid ment at slægtsforskning ikke kun er anetavler, men lige så vigtigt for mig er historien. Hvor boede de? Hvad beskæftigede de sig med? osv.

Da jeg havde 7 sider skrevet ned om min Farfar og Farmor, kunne jeg se, jeg manglede data. Så jeg meldte mig til et slægtsforsker-kursus hos Hans V. Pedersen, og så kørte det derudad.

Interessen breder sig

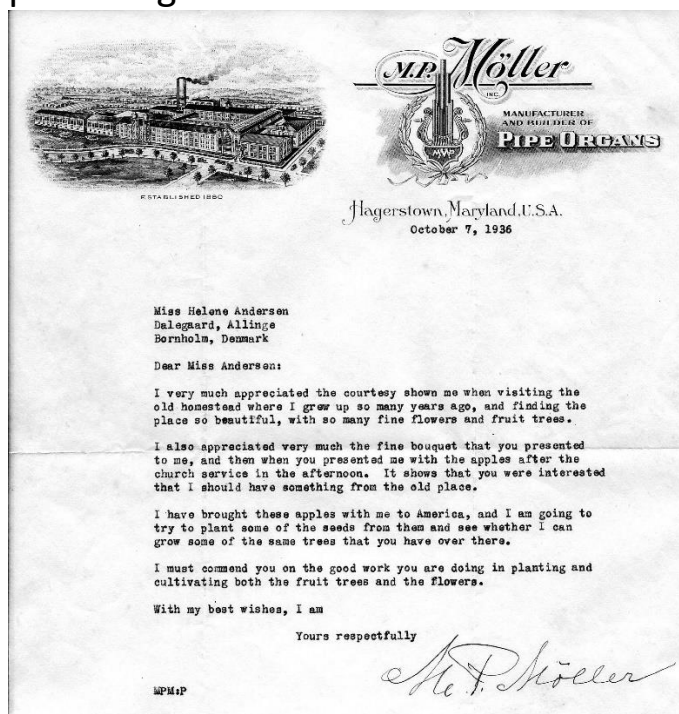
Så skete der det, at flere af mine 11 fætre og kusiner også viste interesse for at komme med input. Blandt andet kom en fætter med omkring 70 breve og 150 postkort, som min Farfar og hans hjemmeboende børn have modtaget mellem 1893 til 1951.

Af en anden fætter fik jeg fem gamle album fra Farmor og Farfars. jeg lånte

album af andre, hvorfra jeg scannede billeder.

På den måde fik jeg en viden jeg aldrig tidligere havde haft, og i dag er historien om min Fars fortid på 150 sider med masser af billeder.

Specielt et af brevene fattede min interesse. Det var fra en udvandret bornholmer, som havde sendt dette brev til min Faster Helene (f. 1904), mens hun endnu boede hjemme på "Dalegård" i Olsker.



October 7, 1936

Miss Helene Andersen, Dalegaard,
Allinge, Bornholm, Danmark.

Kære frk. Andersen.

*Jeg er dem meget taknemlig for den
venlighed de viste mig under mit
besøg i mit gamle hjemsted, hvor jeg
voksede op for så mange år siden, og*

*fandt stedet så smukt, med så mange fine blomster og frugttræer.
Jeg satte også stor pris på den fine buket, som de skænkede mig, samt de æbler de gav mig efter kirketjenesten om eftermiddagen. De viste dermed, at de var interesseret i at give mig noget med fra mit gamle hjem.*

Jeg har taget disse æbler med mig hjem til America, og jeg vil prøve at plante nogle kærner fra dem, forsøge at få nogle til at vokse til samme træ, som de havde derover.

Jeg beundrer dem, for det gode arbejde de udfører ved at plante både frugttræer og planter.

*Med bedste ønsker og stor respekt
Deres M P Møller,
Hagerstovn, Maryland, USA.*

Jeg måtte så finde ud hvem denne Møller var, som jo måtte have haft "Dalegård" som sit hjem, før han var emigreret til USA.

I folketællingen 1860 står:

Niels Jørgen Møller 42 år gårdmand f. i Østermarie. 2 sønner på 10 og 6 år er hans.

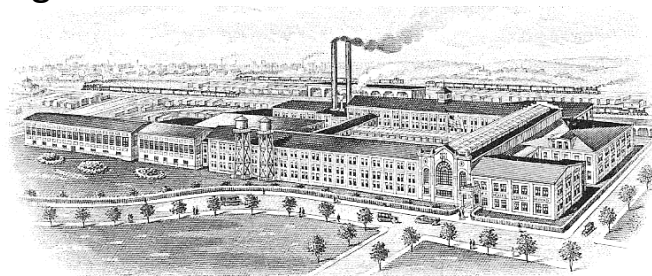
Ane Cathrine 45 år f. i Rutsker. 5 børn mellem 19 og 8 år er hendes.

I 1853 er enkemanden Niels Jørgen blevet viet til enken Ane Cathrine, deres sammenbragte børn er født i

Østermarie, og så har de en fælles søn Mathias og datter på 4 år født i Olsker, de har i 1855 overtaget Anes forældres gård Dalegård i Olsker. Niels J. Møller flytter til Pilegård 33 slg. som han sælger, da konen dør i 1866. Derefter bor han i 1870 til leje på Hjortegårds parcel i Østermarie. Ved ft. 1880 bor han på en lynglod til "Pilegård" i Olsker med en ung husbestyrerinde, da hun bliver gift bor han hos dem som aftægtsmand til han dør 1897.

M. P. Møller

Mathias Peter Møller er så deres søn f. 29. april 1854 i Østermarie. Han er udvandret 3. april 1872 sammen med 95 andre bornholmere til Warren i Pennsylvania. Amerika. Mathias var udlært karetmager i Olsker, men kom til at arbejde på en orgelfabrik i USA.



Verdens Største

I 1875 byggede han et orgel til den svenske kirke i Warren i eget navn. Det var begyndelsen til verdens største orgelfabrik "Moller Pipe Organ company", som lå i Hagerstown Maryland U.S.A. Fabrikken eksisterede i 117 år. Den lukkede i 1992.

Da Møller jo oprindeligt var udlært karetmager, interesserede han sig derfor også for tidens banebrydende opfindelse "automobilen". Så Møller udvidede sin forretning med fabrikken "PM. Møller Car-Company.

Lørdag den 13. maj 1893 stod følgende notits i Bornholms Tidende:

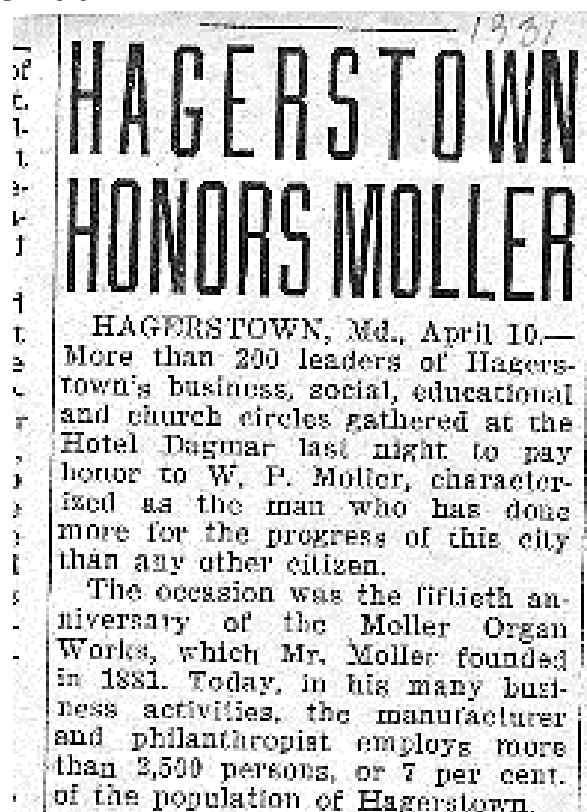
Et smukt mindesmærke.

I en nær fremtid vil Sct. Ols Kirke blive forsynet med et stort Orgelharmonium. Dette er en gave til kirken og et mindesmærke tillige.

Giveren er orgelfabrikant i Amerika ved navn Møller, hvis Far tidligere har boet på Dalegaard i Olsker, og nu bor på 33. slg. Lynglod samme sogn. Da nævnte orgel-fabrikanten for nogle år siden var hjemme i besøg, udtalte han den tanke, at ville sætte et kostbart mindesmærke på moderens og søstrenes grave, der ligger tæt ved kirkens mur. Men der blev (formentlig af kirkesangeren) givet ham den tanke, som han gik ind på, at skænke et Orgelharmonium i stedet for at rejse et sten-mindesmærke.

I fjor efterårs spurgte han også hos vedkommende kommunalråd eller kirkelige myndigheder, om man ville tage imod en sådan gave, hvortil man selvfølgelig svarede ja!

Nu er instrumentet kommet og vil, som sagt blive anbragt i kirken i nær fremtid.



Sammen med brevet til Helene lå også et avis-udklip fra 1931 fra Møllers hjemby, hvor der står at han den 10. april 1931 blev udnævnt til æresborger af byen Hagerstov, Alle byens honoratiores var forsamlet på det hotel Dagmar han også havde opført i byen. Hotellet var ligesom hans datter opkaldt efter den danske Dronning Dagmar.



Møller døde et halvt år efter han sendte brevet til Helene, 82 år gammel i Hagerstown, Maryland.

Konkurrencen

1. Start af Stats-finansårets før 1981 ?.
2. Hvad betyder "Die ut supra"?
3. I hvilket sogn lå Lines Ænj.
4. Hvornår er det Invocavit?.
5. I hvilken sogn ligger Skidnegade?.
6. Hvad betyder "Hysken"?
7. Hvad er en Stodderkonge?.
8. Hvad er en Sluffe?.

- - - - o o o - - - - -

Der er 1 gavekort lydende på 200 kr.
som præmie hver gang. Der trækkes
lod blandt alle rigtige indkomne svar.

Alle besvarelser skal være formanden i
hænde senest den **1. januar 2020**.

Svarene sendes til Hans Ressel, Damp-
møllegade 11, 3700 Rønne.

På et postkort eller lignende eller sen-
des på E-mail: kon@bslf.dk

Mærkes "Konkurrence".

- - - - - o o o - - - - -

*I blad nr. 73 er der et spørgsmål om Stob,
der er desværre ikke enighed i svaret i de
forskellige opslagsværker, nogen steder står
der 2 andre steder 4 potter vi beklager. Tak
til Preben Lund for oplysningen.*

Svar på sidste konkurrence

1. Skattedistrikt i en købstad.
2. "Moderen bar barnet".
3. Knudsker.
4. 1. søndag i advent.
5. Ibsker.
6. 2600 kg
7. Fødselsdag
8. 2. juli

Tillykke til vinderen af konkurrencen:

Medlems nr.: 803.09, Preben Lund

- - - - - o o o - - - - -

Åbningstider Bornholms Ø-Arkiv:

Mandag:	10:00 – 14:00
Tirsdag:	Lukket
Onsdag:	12:00 – 16:00
Torsdag:	10:00 – 14:00
Fredag:	10:00 – 13:00

Foreningens Facebooksgruppe:

"Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske
Forening" er en lukket gruppe kun for
medlemmer.

Du kan få godkendt din ansøgning,
hvis du skriver dit medlemsnummer
på anmodningen.

Bestyrelsen

Formand: Hans Ressel

Tlf.: 30 13 81 82

E-mail: fm@bslf.dk



Næstformand: Elo Jacobsen

Tlf.: 30 49 26 51

E-mail: nf@bslf.dk



Kasserer: Tonni Jørgensen

Tlf.: 56 96 45 58

E-mail: ks@bslf.dk



Sekretær: Fie Ellebye

Tlf.: 56 99 00 77

E-mail: sk@bslf.dk



Best. Medl.: Susanne Ressel

Tlf.: 56 95 81 82

E-mail: 1bm@bslf.dk



Best. Medl.: Jørgen Elleby

Tlf.: 42 19 90 91

E-mail: 2bm@bslf.dk



Best. Medl.: Palle Pedersen

Tlf.: 40 30 92 83

E-mail: 3bm@bslf.dk



Suppleant: Erik Hørringsen

Tlf.: 25 72 25 84

E-mail: 1s@bslf.dk



Suppleant: Jack Funch

Tlf.: 56 99 00 77

E-mail: 2s@bslf.dk



Anetræet

Deadline på Anetræet er på følgende datoer: 1. jan. - 1. apr. - 1. jul. - 1. okt.

Redaktør

Jens Aagesen

E-Mail: red@bslf.dk



Nyheder og artikler du synes kunne have interesse for os andre, sendes til: red@bslf.dk